

N:o 6.

Ank. till Riksd. kansli den 7 febr. 1890, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt förslag om antagande af en lag angående tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes egendom.

I justitieombudsmannens till innevarande Riksdag afgifna och af båda kamrarne till lagutskottet hänvisade embetsberättelse framställes förslag om antagande af en lag angående tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes egendom. Till stöd för detta förslag anför justitieombudsmannen:

»I 15 kap. 5 § ärfdabalken, enligt detta lagrums lydelse genom kongl. förordningen den 30 maj 1835, är stadgadt följande:

'Nu vet man hans inländske arfvinge, men ej hvar han är, låte då domaren, i allmänna tidningarna tre gånger, minst en månad emellan hvarje gång, och första gången sist inom tre månader från den dag, då bouppteckningen till rätten ingifven är, kungöras, att arf fallit honom till. Vilja fjärmare det arf lyfta, vare det tillåtet, der de för arfvet och dess afkomst ställa borgen, som af rätten godkännes. Begagua de ej lyftningsrätten, förordne domaren god man, som arfvet vårdar och förvaltar, till dess den frånvarande arfvingen sin rätt bevakar eller tiden därtill ute är. Kommer ej den frånvarande arfvingen inom tio år från den dag, då kungörelsen tredje gången i tidningarna infördes, vare från arfvet skild, där han ej laga förfall visar.'

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 7 Saml. 3 Häft.

Det förekommer ganska ofta, att på grund af denna paragraf god man förordnas att vårda och förvalta frånvarandes arf. Nästan hvarje nummer af post- och inrikes-tidningar innehåller kungörelser om arf, som tillfallit på okänd ort vistande personer, och då den i nämnda paragraf medgifna rätt för fjernare arfvingar att mot borgen, som af rätten godkännes, lyfta arfvet, mera sällan lär af dem begagnas, torde i de flesta fall särskild god man förordnas. Det åligger honom att taga den frånvarandes arfvedel om händer samt den vårda och förvalta. Gode mannens förhållande härutinnan är närmast att förlikna vid en förmyndares förhållande i fråga om myndlingens ekonomiska angelägenheter. Och denna likhet har blifvit än större, sedan genom kongl. förordningen den 31 oktober 1873 äfven god man tillerkänts behörighet att, efter det närmaste fränders råd inhemtats och rättens tillstånd erhållits, sälja eller låta inteckna den frånvarandes fasta egendom.

Genom lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyn-digs egendom den 18 april 1884 äro bestämmelser meddelade om hvilken domstol skall hafva vårdnad öfver förmynderskap, om förmyndares skyldighet att årligen uppgöra räkning öfver hvad han förvaltar, om sättet för denna räknings granskning m. m. Men sådana föreskrifter beträffande gode män saknas.

Under min embetsresa år 1889 fann jag vid genomgående af åtskil-liga domstolars förmynderskapsböcker, att i desamma voro i likhet med verkliga förmynderskap införda de fall, då god man förordnats att förvalta frånvarandes arf, medan hos andra domstolar deras förmynderskapsböcker upptogo allenast förmynderskap, ehuru vid efterfrågan det upplystes, att jemväl vid dessa domstolar ej sällan förekommit sådana godmansförordnanden, hvarom här är fråga.

Då, såsom nyss nämnts, föreskrift icke finnes angående domstols till-syn öfver god mans förvaltning, kunde jag icke göra någon anmärkning derom, att dessa godmans-förordnanden icke upptagits i förmynderskapsböckerna. Snarare skulle jag haft anledning att hos de domstolar, som i sina förmynderskapsböcker infört äfven dessa ärenden, anmärka, att de i böckerna upptagit annat än hvad, enligt 2 § i lagen den 18 april 1884 och den samma dag utfärdade kungörelse angående fastställande af formulär till förmynderskapsbok, sådan bok bör innehålla. Jag gjorde lik-väl ej någon anmärkning i detta syfte, enär vid samtal med vederbörande domare de meddelade mig, att erfarenheten ådagalagt, det en kontroll öf-ver ifrågavarande gode mäns förvaltning vore lika behöflig som beträffande förmyndares förvaltning, och att de ansett sig för betryggande af de frånvarandes rätt böra öfva tillsyn jemväl öfver dessa gode män. Så-

dant kunde dock ej ske, med mindre än att godmans-förordnandena införts i förmynderskapsböckerna. Några bland desse domare plägade fordra, att hvarje god man årligen afgåfve räkning öfver hvad han hade om händer och att räkningen skulle granskas på samma sätt som i lagen den 18 april 1884 är stadgadt angående förmyndarerekning. Underlåte god man för frånvarande sin skyldighet i detta hänseende, blefve honom af rätten förelagdt att sådant fullgöra. Andra domare förforo på det sätt, att om god man icke under två eller tre år afgifvit räkning, förelades honom att aflemna sådan, hvarefter, om han icke sjelfmant årligen afgåfve räkning, honom affordrades sådan med några års mellanskof. Äfven för denna art af kontroll voro anteckningarna i förmynderskapsböckerna behöfliga.

God mans förvaltning af frånvarandes arf räcker ofta länge. Enligt 15 kap. 5 § ärfdabalken kan den räcka i tio år och något derutöfver. Den frånvarande sjelf har i de flesta fall icke kännedom om, att arf fallit honom till. Han kan sålunda icke, lika litet som en minderårig gent emot förmyndaren, bevaka sin rätt mot gode mannen. Har den afidne efterlemnad, förutom den frånvarande arfvingen, andra, fjernare arfvingar, ega dessa en eventuel rätt till arfvet, ifall den frånvarande icke inom stadgad tid kommer att taga arfvet i besittning. Men oaktadt de fjernare arfvingarne hafva denna eventuella rätt, innehåller lagen likväl icke något stadgande, som bemyndigar dem till någon kontroll öfver gode mannen. De kunna väl begagna sig af den dem medgifna rättighet att lyfta arfvet. Härtill fordras dock att de ställa af domstolen godkänd borgen, och kunna eller vilja de ej detta, förvaltar gode mannen fortfarande arfvet. Tvifvelaktigt är ock, huru vida med hittills varande bestämmelser en anmälan af fjernare arfvinge hos domstol, att gode mannen missvårdar arfvet, skulle leda till något resultat. Finnas ej fjernare arfvingar, torde i brist af föreskrift, icke någon ega befogenhet göra ens sådan anmälan. I detta fall har likväl statsverket ett omedelbart intresse att arfvet på bästa sätt vårdas, ty kommer ej den frånvarande inom viss tid, tillfaller arfvet statsverket.

Då enligt 15 kap. 5 § ärfdabalken gode mannen genom offentlig myndighets förordnande blifvit insatt till förvaltare af frånvarandes arf, torde ock å det allmännas sida böra tillses, huru han besörjer förvaltningen. Denna kontroll synes lämpligen kunna anordnas på lika sätt som nu är stadgad i fråga om förmyndare.

I kongl. förordningen angående vård af död mans bo den 24 september 1861 är såsom tillägg till hvad lagen i 9 kap. ärfdabalken stadgar angående egendoms upptecknande efter död man förordnad i 2 §, att om någon sterbhusdelegares vistande är okänt eller så fjerran,

att säkert bud ej kan, inom bouppteckningstiden, till och ifrån honom komma, då skall det hos rätten anmälas; och nämne rätten, der sådan anmälan sker, god man att vårda den frånvarandes rätt, till dess han sjelf kommer eller annorlunda förordnar. Det kan ifrågasättas, huru vida icke äfven sådan god mans åtgöranden böra kontrolleras. Men då detta godmanskap torde vara af mera provisorisk art och gode mannen icke eger sådan vidsträckt befogenhet, som tillkommer god man, hvilken jemlikt 15 kap. 5 § ärfdabalken förordnats, lärer någon lagstadgad tillsyn i detta fall icke vara af nöden.

En bestämmelse, afseende ofvannämnda kontroll å god man, skulle kunna göras i form af tillägg till lagen angående tillsyn å förmyndares förmyndares förvaltning, men då ett sådant tillägg torde betinga en ändring i lagens rubrik, synes det vara ändamålsenligare att en särskild lag utfärdas, som i fråga om tillsyn å god mans förvaltning hänvisar till förmyndarelagen.»

På grund häraf föreslår justitieombudsmannen, att Riksdagen måtte för sin del antaga följande

»Lag angående tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes egendom.

Häri genom förordnas att hvad i lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884 är stadgadt skall i tillämpliga delar gälla den, som jemlikt 15 kap. 5 § ärfdabalken är förordnad att såsom god man vårda och förvalta frånvarandes arf.»

I likhet med justitieombudsmannen anser lagutskottet önskvärdt, att en uttrycklig lagbestämmelse uti ifrågavarande syfte meddelas, hvilket ock, på sätt justitieombudsmannen föreslagit, lämpligast torde böra ske i en särskild författning. Då emellertid jemväl sådana förordnanden, som meddelas med stöd af förordningen den 24 september 1861, om ock egentligen afsedda att gälla endast för en kortare tid, stundom i följd af särskilda förhållanden kunna blifva af ganska lång varaktighet, har utskottet ansett, att åt den föreslagna lagen bör gifvas en sådan lydelse, att densamma kommer att omfatta alla de fall, då i anledning af timadt dödsfall någon varder af domstol förordnad att såsom god man bevaka frånvarande delegares i dödsboet rätt eller förvalta hans lott i boet.

Lagutskottet hemställer följaktligen:

att Riksdagen ville, i anledning af justitieombudsmannens förevarande förslag, för sin del antaga följande

Lag

om tillsyn å god mans förvaltning af frånvarandes lott i dödsbo.

Härigenom förordnas, att lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884 skall ega tillämpning jemväl i afseende å god man, som i anledning af timadt dödsfall af domstol förordnas att vårda frånvarande delegares i dödsboet rätt eller förvalta hans lott deri.

Stockholm den 7 februari 1890.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.
